

Emili Bou Cabré: «Pompeu Fabra commemorat per Subirachs, a Planoles», *Serra d'Or*, setembre de 1968, p. 8-9

Fa més de dos anys que, al prat de la torre «Montserrat» de Planoles (poble a 7 km de Ribes de Freser, prop de la carretera de Ripoll a Puigcerdà), hi ha un monument dedicat a Pompeu Fabra, obra de Josep M. Subirachs, que respon al disseny, tant del propietari com de l'artista, de fer pública manifestació de l'homenatge del qual, ja abans de l'any del centenari, sentien individualment la necessitat. Ara, després d'un primer temps en el qual va topar amb suspicàcies, l'obra ja s'ha integrat, per a la població, al rengle dels objectes quotidians i algú l'anomena, amb despreocupada familiaritat, «l'agulla d'estendre roba».

Dins l'obra de Subirachs, el monument de Planoles va ésser precedit, el mateix any 1965, per un «Memorial a Pompeu Fabra», actualment en una col·lecció particular de Girona. El «memorial» és un bloc rectangular de bronze en una banda del qual es mig llegeix (es mig llegeix només, car el bloc és masegat i trossejat): GRÀCIA – 1868, POMPEU FABRA - PRADA, 1948; a l'altra banda, quatre columnes, trencades i amb buits a la superfície, marquen profundament el bronze i hi deixen quatre recs.

El monument de Planoles té una alçada de dos metres i una base de ciment encofrat. Se n'alcen dos murs de bronze de dimensions iguals, l'un a cavall de l'altre a la part central; deixen un espai rectangular a la part inferior, i són oberts –fent triangle, punta avall- a la part superior. Dos cargols de ferro s'endinsen entre el bronze i el ciment, i uns altres dos uneixen l'encavallament dels dos murs. Gravat en relleu, hi ha, a la part central, el nom de Pompeu Fabra. Les equivalències formals de cadascuna de les lletres han estat estudiades detalladament. En un dels laterals, es troben inscrites les dades del naixement i de la mort de Fabra: 29-II-1868, 25-XII-1948.

El bronze conserva les traces de la fosa i és masegat. Els dos murs – contraforts- de formes rectangulars aguanten com una clau de volta, feta de quatre blocs de pedra endinsats en desnivell dins l'espai triangular deixat pels dos braços de bronze referits.

La coloració del monument deriva de la mateixa textura: el gris-blanquinós del ciment; l'ocre-marró del ferro; el verd-groc-blavós del bronze; el blanc-or de la pedra. A partir d'aquí, les inclemències del temps i el paisatge hi faran els canvis corresponents.

Dins el conjunt de l'obra de Subirachs trobem referència dels elements utilitzats en la construcció d'aquest monument en *Claus* (1961) i *Estàtua* (1961). Podrà ésser interessant de comparar l'escultura-memorial a P. Fabra amb l'escultura *Frontal* (1960), i també amb l'abundant producció posterior de l'escultor.

Totes dues obres, fetes de pedra i bronze, producte natural i invent de l'home, elements manipulats i treballats per l'artista, permeten de relacionar les formes

que ell determina amb d'altres formes, conceptes i imatges que circulen en la vida de grup i a través de les quals intentem de comprendre'ns. Enumerar-les equivaldria, gairebé, a descriure la vida que vivim.